

Magdalena Piorunek

# Przestępczość wymierzona w dobra kultury w Polsce w latach 2020–2022

Analiza na podstawie danych  
Komendy Głównej Policji



Tradycją już jest, że na łamach „Cenne, Bezcenne, Utracone” ukazują się artykuły poświęcone skali przestępczości wymierzonej w dobra kultury w Polsce w ujęciu statystyk Komendy Głównej Policji. Niniejsze opracowanie ma posłużyć wypełnieniu luki w tej materii powstałej w latach 2020–2022, kiedy pismo wstrzymało swoją działalność. W tym artykule przedstawione zostaną statystyki na podstawie danych KGP za ten okres, a także kalendarium wybranych zdarzeń w Polsce i wybór najważniejsze zdarzenia ze świata.

## STATYSTYKI KOMENDY GŁÓWNEJ POLICJI

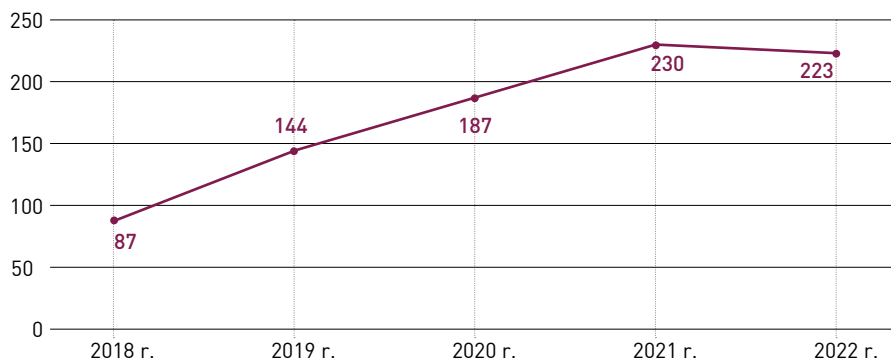
Aby ocenić skalę zagrożenia przestępczością skierowaną na dobra kultury, należy przyjrzeć się, w jakiej ilości popełniane są przestępstwa ściągane z dwóch kluczowych ustaw: z ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami<sup>1</sup> (dalej: u.o.z.) oraz z kodeksu karnego<sup>2</sup> (dalej: k.k.)<sup>3</sup>. Po zsumowaniu obu pul przestępstw otrzymujemy zestawienie łączne przestępstw z *modus operandi* charakterystycznych dla dóbr kultury.

<sup>1</sup> Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, tekst jedn. Dz. U. z 2022 r., poz. 840.

<sup>2</sup> Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny, tekst jedn. Dz. U. z 2022 r., poz. 1138.

<sup>3</sup> Badając skalę przestępczości przeciwko dziedzictwu kulturowemu w Polsce, należy uzupełnić statystykę KGP o informacje statystyczne Straży Granicznej oraz Krajowej Administracji Skarbowej. Zob. cykliczne artykuły O. Jakubowskiego publikowane na łamach „Santander Art and Culture Law Review”.

## Przestępczość na tle u.o.z.



Wykres 1. Ilości zdarzeń przestępczych ściganych z u.o.z. w latach 2018–2022

Źródło: Skala zagrożenia przestępczością przeciwko dobrom kultury w 2020 r. Efektywność działań Policji, pismo z dnia 1 marca 2021 r., niepubl.; Skala zagrożenia przestępczością przeciwko dobrom kultury w 2021 r. Efektywność działań Policji, pismo z dnia 22 marca 2022 r., niepubl.; Skala zagrożenia przestępczością przeciwko dobrom kultury w 2022 r. Efektywność działań Policji, pismo z dnia 22 marca 2023 r., niepubl.

W 2022 r. stwierdzono 223 przypadków przestępstw ściganych z u.o.z., w 2021 r. było ich 230, w 2020 r. – 187, w 2019 r. – 144, a w 2018 r. – jedynie 87. W perspektywie 5-letniej możemy zaobserwować wzrost liczby przestępstw począwszy od 2018 r. do 2021 r.; w 2022 r. zanotowano nieznaczny spadek liczby przestępstw w stosunku do roku poprzedniego.

### Artykuł

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami

### Przestępstwa stwierdzone

	2020 r.	2021 r.	2022 r.
Art. 108 ust. 1	141	191	179
Art. 108 ust. 2	16	21	24
Art. 109 ust. 1	—	—	4
Art. 109c	30	18	16
<b>Razem:</b>	<b>187</b>	<b>230</b>	<b>223</b>

Tab. 1. Przestępstwa stwierdzone z kwalifikacji prawnych u.o.z. w 2020 r., 2021 r. i 2022 r.

Źródło: Skala zagrożenia przestępczością przeciwko dobrom kultury w 2020 r. Efektywność działań Policji, pismo z dnia 1 marca 2021 r., niepubl.; Skala zagrożenia przestępczością przeciwko dobrom kultury w 2021 r. Efektywność działań Policji, pismo z dnia 22 marca 2022 r., niepubl.; Skala zagrożenia przestępczością przeciwko dobrom kultury w 2022 r. Efektywność działań Policji, pismo z dnia 22 marca 2023 r., niepubl.

Rokrocznie spośród wszystkich zdarzeń dominowały przypadki zniszczenia lub uszkodzenia zabytku ścigane z **art. 108 ust. 1. u.o.z.** W 2020 r. stanowiły 75% puli przestępstw (141 zdarzeń) ściganych z u.o.z., w 2021 r. – 79% (191 zdarzeń), a w 2022 r. – 80% (179 zdarzeń).

Przypadki nieumyślnego zniszczenia lub uszkodzenia zabytku ścigane z **art. 108 ust. 2. u.o.z.** stanowiły w 2020 r. 9% puli (16 zdarzeń), w 2021 r. – również 9% (21 zdarzeń), a w 2022 r. – 11% (24 zdarzenia).

W statystykach KGP za lata 2020–2021 nie figurowały przypadki nielegalnego wywozu zabytku za granicę ścigane z **art. 109 ust. 1. u.o.z.** W 2022 r. raport wspominał o 4 takich zdarzeniach, co przełożyło się na 2% puli przestępstw za ten rok.

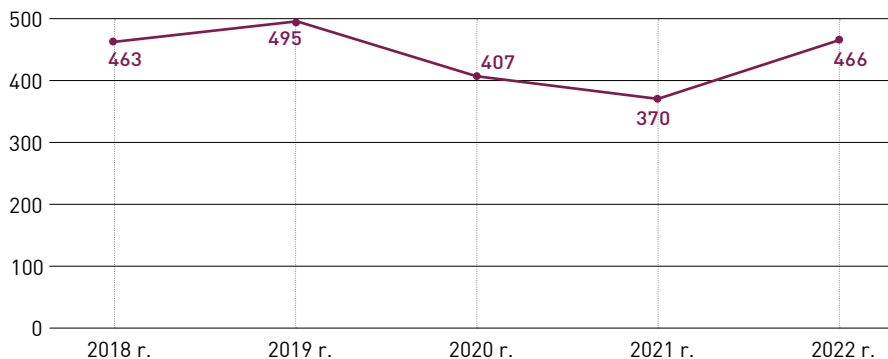
Przypadki poszukiwania ukrytych lub porzuconych zabytków bez pozwolenia lub wbrew pozwoleniu, czyli czynu zabronionego w rozumieniu **art. 109 ust. 1. u.o.z.**, stanowiły w 2020 r. 16% puli przestępstw (30 zdarzeń). W 2021 r. było to 12% (30 zdarzeń), a w 2022 – 7% (16 zdarzeń).



## Przestępczość na tle k.k.

**Wykres 2.** Ilość zdarzeń przestępczych ściganych z k.k. w latach 2018–2022

Źródło: Skala zagrożenia przestępczością przeciwko dobrom kultury w 2020 r. Efektywność działań Policji, pismo z dnia 1 marca 2021 r., niepubl.; Skala zagrożenia przestępczością przeciwko dobrom kultury w 2021 r. Efektywność działań Policji, pismo z dnia 22 marca 2022 r., niepubl.; Skala zagrożenia przestępczością przeciwko dobrom kultury w 2022 r. Efektywność działań Policji, pismo z dnia 22 marca 2023 r., niepubl.



Przy uwzględnieniu wartości katalogowych *modus operandi* charakterystycznych dla dóbr kultury, w 2022 r. stwierdzono ogółem 460 przestępstw ściganych z kwalifikacji k.k. Zanotowany zatem wyraźny wzrost w porównaniu z rokiem poprzednim – w 2021 r. zanotowano 370 takich przestępstw. W 2020 r. było ich 407, w 2019 r. – 495, a w 2018 r. – 463.



**Tab. 2.** Przestępstwa stwierdzone z kwalifikacji prawnych k.k. w 2020 r., 2021 r. i 2022 r.

54

Źródło: Skala zagrożenia przestępczością przeciwko dobrom kultury w 2020 r. Efektywność działań Policji, pismo z dnia 1 marca 2021 r., niepubl.; Skala zagrożenia przestępczością przeciwko dobrom kultury w 2021 r. Efektywność działań Policji, pismo z dnia 22 marca 2022 r., niepubl.; Skala zagrożenia przestępczością przeciwko dobrom kultury w 2022 r. Efektywność działań Policji, pismo z dnia 22 marca 2023 r., niepubl.

### Artykuł

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny

### Przestępstwa stwierdzone

	2020 r.	2021 r.	2022 r.
Art. 262	55	36	126
Art. 278	144	136	154
Art. 279	195	159	167
Art. 284	16	17	12
Art. 288	—	2	—
Art. 291	7	20	5
<b>Razem:</b>	<b>417</b>	<b>370</b>	<b>464</b>

Pośród poszczególnych czynów zabronionych widoczna jest zdecydowana dominacja przestępstw kradzieży (art. 278 k.k.) oraz kradzieży z włamaniem (art. 279 k.k.). Trzecią najliczniejszą grupą przestępstw są przypadki znieważenia zwłok, prochów ludzkich lub miejsca spoczynku zmarłego (art. 262 k.k.) – w 2022 r. zanotowano ich 126, co stanowi dramatyczny wzrost liczby zdarzeń w stosunku do roku poprzedniego, kiedy było ich 36.

### Artykuł

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny

### Przestępstwa stwierdzone

	2020 r.	2021 r.	2022 r.
Art. 278 w zw. z art. 294 par. 2	—	—	3
Art. 284 w zw. z art. 294 par. 2	—	—	—
Art. 288 w zw. z art. 294 par. 2	—	2	—
Art. 291 w zw. z art. 294 par. 2	2	3	—
<b>Razem:</b>	<b>2</b>	<b>5</b>	<b>3</b>

**Tab. 3.** Przestępstwa stwierdzone z kwalifikacji prawnych k.k. w 2020 r., 2021 r. i 2022 r. wymierzone w dobra o szczególnym znaczeniu dla kultury

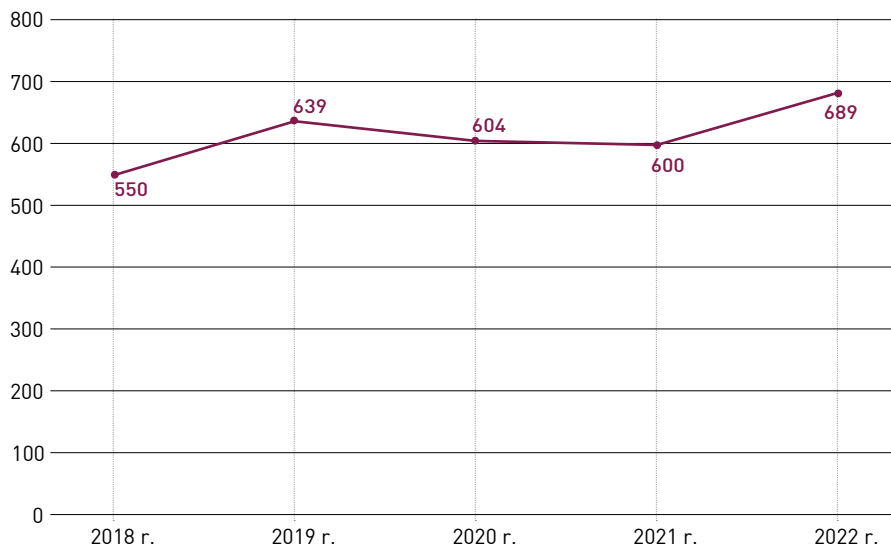
Źródło: Skala zagrożenia przestępczością przeciwko dobrom kultury w 2020 r. Efektywność działań Policji, pismo z dnia 1 marca 2021 r., niepubl.; Skala zagrożenia przestępczością przeciwko dobrom kultury w 2021 r. Efektywność działań Policji, pismo z dnia 22 marca 2022 r., niepubl.; Skala zagrożenia przestępczością przeciwko dobrom kultury w 2022 r. Efektywność działań Policji, pismo z dnia 22 marca 2023 r., niepubl.

W stosunku do dobra o szczególnym znaczeniu dla kultury (art. 294 par. 2 k.k.):

- » w 2020 r. stwierdzono 2 przestępstwa,
- » w 2021 r. stwierdzono 5 przestępstw,
- » w 2022 r. stwierdzono 3 przestępstwa.

Przestępstwa te zostały też ujęte w puli ogólnej przestępstw stwierdzonych z kwalifikacji prawnych k.k. w latach 2020–2022 (tab. 2).

## Przestępstwa z *modus operandi* charakterystyczne dla dóbr kultury



**Wykres 3.** Przestępstwa z *modus operandi* charakterystyczne dla dóbr kultury w latach 2018–2022

— Przestępstwa ścigane na podst. u.o.z. i k.k.

Źródło: Skala zagrożenia przestępczością przeciwko dobrom kultury w 2020 r. Efektywność działań Policji, pismo z dnia 1 marca 2021 r., niepubl.; Skala zagrożenia przestępczością przeciwko dobrom kultury w 2021 r. Efektywność działań Policji, pismo z dnia 22 marca 2022 r., niepubl.; Skala zagrożenia przestępczością przeciwko dobrom kultury w 2022 r. Efektywność działań Policji, pismo z dnia 22 marca 2023 r., niepubl.

Po zestawieniu łącznym przestępstw z *modus operandi* charakterystycznych dla dóbr kultury stwierdzono:

- » 604 przestępstwa w 2020 r.,
- » 600 przestępstw w 2021 r.,
- » 689 przestępstw w 2022 r.



Nie sposób jest wymienić wszystkie przypadki przestępstw wymierzonych w dobra kultury w okresie 2020–2022. Poniższe kalendarium stanowi wybór zdarzeń przedstawionych chronologicznie.

## Kalendarium: Polska

2020

### LUTY:

» Kradzież trzech sztuk broni z łódzkiego Muzeum Tradycji Niepodległościowych. W godzinach otwarcia Muzeum skradziono trzy zabytkowe pistolety warte około 2,5 tys. zł. Broń znajdowała się w gablocie, z której wyłamano zamek. Kradzież ujawniła 11 lutego pracownica muzeum.

» Pożar w Muzeum Ziemi Otwockiej. Do zapłonu doszło w pomieszczeniu piwnicznym, straż pożarna po ok. 30 min. opanowała sytuację. Pomieszczenia znajdujące się powyżej zostały zabezpieczone przed ogniem i nie zanotowano strat wśród eksponatów.

### MAJ:

» Pożar w dolnośląskim Muzeum Przemysłu i Kolejnictwa w Dzierżoniowie. Doszło do zapłonu jednego z wagonów stojących jako eksponaty na boczniczy kolejowej.

### LIPIEC:

» Kradzież na wystawie „90 Lat Bydgoskiego Sportu Żużlowego”. O godz. 16:25 w foyer bydgoskiej opery w trakcie trwania wystawy skradziono pamiątkową szarfę. Zajście zostało utralone na monitoringu, a 30 lipca funkcjonariusze odzyskali eksponat.

» Białostocka policja zlikwidowała uprawę konopi indyjskich na terenie przyległym do Podlaskiego Muzeum Kultury Ludowej w Wasilkowie.

» Kradzież mosiężnego popiersia marszałka Konstantego Rokossowskiego z wystawy plenerowej „Cień gwiazdy. Relikty legnickich pomników PRL-u” organizowanej przez Muzeum Miedzi w Legnicy. Uszkodzony eksponat

(rzeźba została pozbawiona głowy) po kilkunastu godzinach odnaleziono na obrzeżach miasta.

### WRZESIEŃ:

» Muzeum Podlaskie w Białymstoku otrzymało email z informacją o podłożonej w budynku Ratusza, głównej siedzibie Muzeum, bombie. Alarm okazał się fałszywy.

### PAŹDZIERNIK:

» Zwiedzający uszkodził XVIII-wieczną rzeźbę w ogrodzie Muzeum Pałacu w Rogalinie, oddziału Muzeum Narodowego w Poznaniu. Mężczyzna wspinał się na cokół rzeźby, aby zapozować do selfie, w wyniku czego rzeźba spadła z cokołu.

» Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku otrzymało email z informacją o podłożeniu ładunku z gazem Sarin. Alarm okazał się fałszywy.

### LISTOPAD:

» Dwóch złodziei włamało się do Pałacu Książęcego we Włeniu i ukradło zabytkowy zegar oraz spawarkę. Wszystkie poczynania sprawców uwieczyli kamery monitoringu. Po zajęciu wszystkie drzwi pałacu zostały starannie zamknięte i sprawdzone. Następnego dnia rano okazało się, że drzwi są otwarte, a nocą doszło do kolejnej kradzieży, ponownie zarejestrowanej przez monitoring.

» Pożar XIX-wiecznego dworu w Kobylanach w województwie podkarpackim. Biegły uznał, że przyczyną pożaru z wysokim stopniem prawdopodobieństwa było podpalenie i że ktoś rozlał w tym celu łatwopalną ciecz wewnątrz budynku.

### GRUDZIEŃ:

» Doszczętnemu spaleni uległ niemal pięćsetletni pomnik przyrody „Dąb Rzeczypospolitej”.

» Pożar neogotyckiego kościoła w Kasparusie na Kociewiu w województwie pomorskim.

2021

### LUTY:

» Pożar Archiwum Urzędu Miasta Krakowa. W jego wyniku utracono ponad 95% zasobu archiwalnego Urzędu: szacunkowo spaleni uległo 20 km bieżących akt, czyli 150–200 mln dokumentów. To największa strata polskiej dokumentacji od czasu II wojny światowej.

### LIPIEC:

» Pożaru na Zamku Pieskowa Skała. Ogień pojawił się w rozdzielni elektrycznej. W czasie pożaru na terenie zamku przebywało 50 turystów. Zostali oni bezpiecznie ewakuowani przez personel Zamku.

### WRZESIEŃ:

» Bezdolny spowodował pożar w XV-wiecznym klasztorze ojców bernardynów w Warcie. Pijany mężczyzna zasnął z papierosem w konfesjonale. Spaliło się tapicerowane siedzisko oraz nadpalily elementy konstrukcji konfesjonala.

### PAŹDZIERNIK:

» Na terenie obozu Auschwitz II – Birkenau ujawniono napisy w językach niemieckim oraz angielskim, które zostały naniesione czarną farbą w sprayu na ściany dziewięciu drewnianych baraków obozowych. Treści zostały zabezpieczone i poddane analizie pod kątem mowy nienawiści.

2022

### STYCZEŃ:

» Na dolnym poziomie piwnic Zamku Książ wybuchł niewielki pożar. Wzniesiono go w tunelu gospodarczym. Ustalono, że dwaj sprawcy dostali się do tunelu kilka minut po 18:00 i podpaliли przechowywane tam opakowania.



### MARZEC:

» Na budowie Muzeum Bitwy Warszawskiej 1920 roku w Ossowie koło Wołomina wybuchł pożar, w wyniku którego zginęła jedna osoba.

### CZERWIEC:

» Prokuratura Okręgowa w Toruniu skierowała do sądu akt oskarżenia przeciwko mężczyznom zamieszkanym w kradzież numizmatów z Muzeum Okręgowego w Toruniu. Główny sprawca, były kustosz Muzeum, został oskarżony o kradzież niemal 200abytkowych monet. Emerytowany kustosz muzeum miał przez dziewięć lat (tj. w latach 2008–2017) kraść monety z miejsca pracy i odsprzedawać je właścicielowi jednego z toruńskich sklepów numizmatycznych. Monety były potem wystawiane na zagranicznych aukcjach, a także fizycznie wywożone zagranicę, m. in. do Niemiec.

### GRUDZIEŃ:

» Pożar ponad 100-letniej drewnianej willi Skaut w Zakopanem. Akcją gaśniczą utrudniały łatwopalne substancje, które znajdowały się wewnątrz budynku: butle gazowe i kanistry z substancją ropopochodną.

» Kradzież obrazu Vincenta van Gogha *Ogród wiosenny (ogród przy plebanii Nuenen wiosną)* z muzeum Singer Laren pod Amsterdamem. Nad ranem złodzieje rozbili szklane frontowe drzwi muzeum i przedostali się do części ekspozycji, w której prezentowano obraz. Cała kradzież trwała ok. 2–3 minut. W momencie kradzieży muzeum Singer Laren pozostawało zamknięte w wyniku obostrzeń mających zapobiec rozprzestrzenianiu się koronawirusa. Obraz odzyskano w 2023 r.

### LIPIEC:

» Pożaru katedry w Nantes. Kościelny został aresztowany pod zarzutem podłożenia ognia.

### SIERPIEŃ:

» Kradzież obrazu *Dwaj roześmiani chłopcy* Fransa Halsa z muzeum Hofje van Aerden w Leerdam. Złodzieje weszli do budynku przez wyważone tylne drzwi. *Dwaj roześmiani chłopcy* stawali się wcześniej przedmiotem kradzieży z tego samego muzeum w latach 1988 i 2011.

## 2022

---

» Inwazja Rosji na Ukrainę od pierwszych dni zaczęła nieść zniszczenia ukraińskiemu dziedzictwu kulturowemu. **Patrz: *Straty w dziedzictwie kulturowym Ukrainy*, s. 9.**

### SIERPIEŃ:

» W tym miesiącu doszło do serii akcji aktywistów klimatycznych, podczas których protestowali oni w światowych galeriach i przyklejali się do dzieł sztuki. W Królewskiej Akademii Sztuk Pięknych w Londynie przyklejano się do *Wozu z sianem* Johna Constable'a oraz do kopii *Ostatniej Wieczery* Leonarda da Vinci, w Niemczech aktywiści obrali za cel *Madonnę Sykstyńską* Rafaela w Gemäldegalerie w Dreźnie, *Burzliwy krajobraz z Pyramusem i Thisbe*

Nicolasa Poussina w Städel Museum we Frankfurcie oraz *Ucieczkę do Egiptu* Lucasa Cranacha starszego w berlińskiej Gemäldegalerie.

### PAŹDZIERNIK:

» W trakcie akcji aktywistów klimatycznych oblano zupą *Słoneczniki* Vincenta van Gogha w National Gallery w Londynie, obrzucono purée ziemniaczanym *Stogi siana* Moneta w Muzeum Barberini w Poczdamie oraz doszło do próby przyklejenia się do *Dziewczyny z perłą* w Mauritshuis Museum w Hadze.

### LISTOPAD:

» Kradzież celtyckich monet wartych miliony z Muzeum Celtycko-Rzymskiego w Manching w Bawarii. Złodzieje odcięli usługi telefoniczne i połączenie internetowe w całym Manching, co uniemożliwiło kontakt z policją. Kradzież zajęła mniej niż 10 min.

## Wybrane wydarzenia ze świata

### 2020

---

### MARZEC:

» Kradzież trzech obrazów z Christ Church Picture Gallery znajdującej się na terenie Uniwersytetu w Oxfordzie. Skradziono *Żołnierza na koniu* Antona van Dycka, *Skaliste wybrzeże* Salvatora Rosy i *Pijącego chłopca* Annibale Carraccięgo.

